

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša  
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.  
Vse leto velja . . . 10.— K  
pol leta . . . . . 5.— "  
četrt leta . . . . . 2:50 "  
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslane, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h  
" " " dvakrat . . . 12 "  
" " " trikrat . . . 10 "  
za nadaljna uvrščena od petit-vrste po 8 h.  
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša  
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštine.

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

**Učiteljski Tovariš** - - - -  
- - - **Popotnik, Zvonček.**

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsi na delo!

## Naši listi.

Od upravnikov Zaveznih listov smo slišali, kako klerikalci javno in na tihem rujejo proti »Popotniku« in »Zvončku« ter jih povsod, kjer so v večini, mečejo iz učiteljske, odnosno šolske knjižnice.

Napredno učiteljstvo hoče ubiti. Ker ga duševno ne morejo, pa bi ga radi gmotno. Ni dovolj, da so ga osleparili za draginjsko doklado, izkušajo mu škodovati tudi na gospodarskem polju. Javna tajnost je, da izkušajo z vsemi sredstvi vzeti »Učit. tiskarni« delo in zaupanje ter jo spraviti v konkurz. Neki njihov somišljenik se očitno baha, da pride tiskarna v doglednem času v njihove roke. Šolske tiskovine so ji na umazan način odjedli, zdaj jo skušajo oškodovati še pri listih.

Opozoriti moramo učiteljstvo, da je postopanje kraj. šol. svetov, ko kratkoma zavrnejo vsak učiteljev predlog, protipostavno in nezakonito. Glasom § 18. izvršilnega predpisa k dokončnemu šolskemu in učnemu redu je kot najmanjša izmera za učiteljsko knjižnico določeno za enorazrednice 10 K in potem za vsak nadaljni razred več za 5 K. Šolski voditelj mora v dogovoru s konferenco, na enorazrednicah z veroučiteljem, pri vsakoletnem proračunu navesti učila in knjige, ki naj mu jih preskrbi kraj. šol. svet. Ako mu ta črta kako postavko, naj se voditelj pritoži na c. kr. okr. šol. svet, ki se bo ravnal po § 43. zakona z dne 14. maja 1869, ki ukazuje, da je nadaljnje izobraževanje učiteljev v pedagoškem in znanstvenem oziru pospeševati s šolskimi časopisi, učiteljskimi knjižnicami, konferencami in učnimi tečaji, ter uradoma ukrenil, kar je potreba v tem oziru, to se vpiše v proračun dotični znesek, ki ga je

črtal kraj. šol. svet. Marsikak vaški motogotec, ki je bil le nahujskan od gotove strani, bo rajši ustregel upravičeni učiteljevi želji, kakor imel sitnosti z višjo šolsko oblastjo.

Učiteljstvu pa kličemo: Ne pusti si kratiti svojih, v zakonu zajamčenih pravic!

## Ključ! Dežele ali učitelji?\*)

Dr. Karel Renner.

Sveto razbojstvo sedemnajstih dežel nad denarnimi škrinjami države in nad denarnicami državljanov se srečno bliža svojemu koncu. Kjer je polom najbližji, je Zaleskega pomoč brž pri rokah. Finančni minister rad sleče državo do vestije, državljanje do srajce, samo da se privilegirana deželna gospoda na novo opravi. In sveto je to razbojstvo kakor križarske vojne, ki so prav tako vse narode združile za visoki cilj; enak čudež se godi sedaj: Nemci, Čehi, Jugoslovani, Poljaki in Ukrajinci pokopavajo pred škrinjno zavezo svoje nacionalne bojne sekire, da si oprostite roke za zajemanje. Trepetajte, narodi avstrijski, če se vaša narodna zastopstva koljejo, ker ovirajo vaše blagostanje; ampak trikrat gorje vam, ako se zbegajo, zakaj potem oplene vaše blagostanje s kontribucijami!

Sedemnajstere kronovine so, kakor pravijo, avtonomne; seveda le v razmetavanju denarja in v zadolževanju. V tem so samosvoje kakor grofovski mladiči pri igri. Ampak pri nabiranju denarja pozabljajo na vse besede o zgodovinsko-političnih individualitetah in avtonomnih pravicah. Plačo in davke naj naklada država, vsako leto pa naj nam odkazuje potrebne zneske, kakor stisnjen očanec zapravljenemu sinu, kakor kavalir svoji kurtizanki. Ampak naj se ne predrzne, da bi potem povpraševala za odkazanim denarjem, da bi nadzorovala in kontrolirala, zakaj to bi bilo nedopustno vmešavanje, ki ga treba zavrniti z vso odločnostjo in iz vseh pljuč! Ko je finančno ministrstvo v letu 1907 predložilo prvi načrt za sani-

\* Dobesedni ponatisk iz »Zarje« št. 506 in 507. Uredništvo.

ranje, je imelo še toliko samospoštovanja, da je predložilo kontrolni zakon v osnutku; da je zahtevalo odobritev zakona, je imelo še dovolj teoretične vesti, da se je v debelem sijajnem državnem spisu na podlagi finančne statistike iz leta 1905 poskusilo opravičiti. Danes pa odpira, kakor poslušna in moralčna Nežika svojo kamrico, poslušno pokrov svoje skrinje. Sicer se definitivno zmeša in razbije finančni sistem države, ampak kaj je to mar državnemu ministru po milosti poljskega kola? Pijačo jim izroča kot davčni vir, kaj čuda, da ga opijani navdušenje.

Denarni glad dežel postaja občna nevarnost za Avstrijce. V poslednjih sedmih letih (1905 do 1912) so narasle potrebščine dežel za 42,6 odstotkov in imajo tendenco, da se vsakih petnajst let podvoje! Med sedemnajstimi sestrami je kajpakda Nižja Avstrija pohlevna dekla Dunaja, ker se ji vsled alkimistične umetnosti Dunaja in vsled nižjeavstrijske industrije usipa denar sam od sebe v naročje. Ta dežela se je torej zadovoljila z 21,3%nim zvišanjem potrebščin. Ostale sestre pa imajo rastoče potrebe, kakor je razvidno iz sledečega pregleda:

	Potrebščina v milijonih 1909	1912	Zvišanje v %
Nižja Avstrija . . . . .	47.4	57.5	21.3
Češko . . . . .	78.5	96.3	23.7
Dalmacija . . . . .	2.4	3.0	25.0
Štajersko . . . . .	17.2	22.6	33.5
Bukovina . . . . .	6.0	8.2	36.5
Gorenja Avstrija . . . . .	8.0	11.8	47.5
Istra . . . . .	2.15	3.2	48.8
Galicija . . . . .	46.3	71.0	51.2
Kranjska . . . . .	4.3	6.7	55.8
Goriška . . . . .	1.63	2.59	58.9
Solnograška . . . . .	3.1	5.0	61.3
Tirolsko . . . . .	6.7	11.0	64.2
Slezija . . . . .	7.16	11.76	64.3
Moravsko . . . . .	32.2	56.0	73.3
Koroško . . . . .	4.0	7.0	75.0
Predarlško . . . . .	0.79	1.46	97.4
Trst . . . . .	11.33	22.42	97.8

Te številke govore cele knjige, knjige o upravnih zanemarjenosti in politični korupciji; člani finančnega odseka, ki se tako brezobzirno potegujejo za saniranje, ne morejo skriti svoje pohlepne maske za številkami. V tej družbi je Steinwender, finančni genij koroškega deželnega zbora, ki je potrebščine tega deželnega zbora v sedmih letih pomnožil za 75 odstotkov,

in ki vendar nima niti beliča za učitelje — teh 75 odstotkov — velika večina se odteka v žep agrarcev! V tej družbi je Fink, deželni odbornik Predarlške, s skoro stoo odstotno pomnožitvijo deželnih potrebščin. Vmes so moravski Čehi, ki so za 73,3% pomnožili deželne izdatke. Tu se oglašajo deželni odbornik Stölzel iz Solnograda z več kot 60 odstotki in Schöpfer iz Tirol s svojimi 64,2 odstotki in neizogibni Šušteršič, kranjski vojvoda »brez kron« s 55,8 odstotki. Da je Galicija z 51,2 odstotkov v sredi in da Češka s 23,7 odstotki caplja daleč odzad, ima posebne vzroke: v teh dveh deželnih zborskih — veselite se, davkoplačevalci, razsaja obstrukcija in vas nista mogla osrečiti z zvišaniami izdatki!

Usiljiva agrarna demagogija deželnozbornskih klik kriči iz teh števil i molk, ki izraža onemoglost in strahopetnost državne finančne uprave, pojasnjujejo te številke, ker so gospodje Schraffl na Tirolskem, Fink na Predarlskem, Šušteršič na Kranjskem presistematično in prerazuzdano kupovali kmečke glasove z deželnimi subvencijami, zato naj davkoplačevalci plačujejo državi nove davke! Ker je gospoda sudetskih in prikarpatških dežel svoji nacionalni demagogiji — poleg agrarne! — preslepo služila in zapravljala deželni kruhek, zato naj si parlament splošne volilne pravice nakoplje sovraštvo z novimi davki! In vse meščansko časopisje molči in odobrava to početje!

Skoro iz vseh sedemnajstih kotov države reži deficit, kar kažejo bilance leta 1912:

	Prebitok leta 1912	Primanjkljaj v tisočih K
Nižja Avstrija . . . . .	9.3	—
Gorenja Avstrija . . . . .	—	563
Solnograška . . . . .	—	661
Štajersko . . . . .	—	4.000
Koroško . . . . .	—	1.100
Kranjska . . . . .	—	1.658
Tirolsko . . . . .	—	1.215
Predarlško . . . . .	—	250
Trst . . . . .	—	4.766
Istra . . . . .	—	507
Goriška . . . . .	—	790
Češko . . . . .	—	35.390
Moravsko . . . . .	—	21.587
Slezija . . . . .	—	2.847
Galicija . . . . .	—	5.873
Bukovina . . . . .	—	2.791
Dalmacija . . . . .	6.0	—

## LISTEK.

### Preslepljen in otet.

Takrat, ko je še mnogo živali tekalo prosto po svobodnih pašnikih in gozdovih, takrat, ko so imele vse živali še enega kralja-sodnika, takrat je bil osel, ki pa ni bil še svoboden.

Vdan v svojo usodo je služil zvesto svojemu gospodu in se debelil. Pa kaj bi se ne! Kadar se mu je zljubilo, pa je stekel k jaslim, do vrha naloženim, in se najedel do sitega ter legel v mehko listje. Dela tudi ni imel težkega, Gospod mu je bil zvrta luknjo v plotu ob cesti. Skrit za varnim plotom je imel osel nalogo podražiti vsakega mirnega popotnika s svojim prijetnim »i-a« ter obrniti ga, ako bi se preveč približal plotu.

Oslu je ugajala služba in vestno jo je izpolnjeval.

Zgodilo se pa je, da so se popotniki naveličali njegovega riganja in njegovih brč. Šli so h kralju-sodniku in se pritožili.

Kralj-sodnik je nagubančil čelo, pomislil in dejal:

»Potrpajte, da postane preobjesten. Tedaj mu gotovo ne bo več zadostovalo rigati in brcati za varnim plotom. Upal si bo na cesto in čez cesto v svoji predrznosti. Tistikrat bom poslal svojo stražo, da ga privede pred sodbo.«

Res se je osel naveličal nagajati izza plota. Šel je na cesto in čez cesto. Komaj pa prestopil cesto, ga je že zgrabila kraljeva straža in odvedla pred sodbo.

Radovedno si ga ogleda kralj-sodnik in meni: »Bolan je! Naj ga pregleda zdravniški izvedenec!«

Prišel je zdravniški izvedenec, preiskal bolnika in odmajal z glavo:

»Zdrav je!«

»Odpri mu lobanjo,« ukaže kralj.

Izvedenec sluša, razkolje oslu lobanjo na dvoje in položi pred kralja kup slame.

»Izčisti boljše in potem zašij!« ukaže kralj.

Izvedenec privleče še kup slame na dan in zašije nato lobanjo.

Tedaj vstane kralj-sodnik in pravi:

»Sedaj veste, dragi popotniki, kako se tej reči streže. Mislim, da se odslej ne boste več pritoževali, če vas še kdaj kdo obriga in obrca, zakaj spoznali boste takoj kal bolezn, in usmiljenja polno bo vaše srce.«

»Ti pa,« nadaljuje kralj-sodnik in se obrne proti oslu, »Ti pa, ki te je presleplila bolezen in ki smo te oteli, pojdi v miru k svojemu gospodu! — Dovolj si mu služil, zvesto, slepo služil, dovolj velikih uslug si mu izkazal — lahko te redi zastoj do smrti!« —č.

## Iz umetniškega sveta.

### Slovensko deželno gledališče.

Orpheus v podzemlju. Burleskna opera v 2 dejanjih. — Spisal Hektor Cremieux, uglašil Jacques Offenbach. — Lehár, Fall, Jarno in vsa ostala družba se je letošnjo sezono docela umaknila z repertoarja. Grof Luksemburški, Knežna, Dolarska princeza in Ločena žena ter solzava Logarjeva Krista žive le še v dobrem in prijetnem spominu na Iličiča in Hadrbolečvo. Letos je odprt hram modric čestitljivim operetam Suppeja in Offenbacha, ki v kljub svoji starosti niso izgubile privlačne sile in polnijo gledališče še danes, če je to dunajskim operetnim fabrikantom po godu ali ne.

Vsebine operete »Orpheus v podzemlju« ne bom navajal, bilo bi škoda papirja. Nastopajo grški bogovi in boginje kot ljudje, karikature, ki jih ni lahko pogoditi.

Satira, parodija in persiflaža kraljujejo nad vsem delom, tako da tudi iz glasbe kukajo dovtipi in silijo človeka k smehu. Uprizoritev pa mora poznati meje. Ni prav, da se iz zabavne stvari ustvari cel cirkuški dirindaj, kot se je opereti godilo na našem odru in kot se je pretiravalo pri opereti »Boccacio«. Če je igranje le prebada, se ne moreš smejati. Predvsem bi se brez škode zmanjšala kopa lokalnih »vicov«, posebno bi se jih lahko ogibalo tam, kjer so najmanj na mestu. Gotovo ni posebno okusno, če dela sam Jupiter reklamo ljubljanskim optikom, pekom in gostilnam. — V celoti so igrali prav predpustno. Bukšekov »Orfej« je imponiral, Povhe ni mogel napraviti Jupitra smešnejšega kot ga je. Družica (Juno) z malo vlogo mu je bila Bukškova. Pohvalo zaslužita zopet Richterjeva kot Euridice, Skrbinšek kot Mars. Čebelarja Aristea je dobro pel Kovač, javno mnenje je zastopala Šetrljova. Ugajal pa je najbolj Buhuslav v vlogi Styxa. Njegov humor je naraven, zato se mu gledišče od srca nasmaje. Kar je manjših vlog, so odigrali ostali sodelujoči več ali manj spretno. Pohvaliti moram za naše razmere dostojno scenerijo in okusno napravljene kostume. Občinstvo se je pri burleski izvrstno zabavalo, utegne »Orfej« biti še



Pri tem imajo nekatere teh dežel dolžne do 96 odstotkov (Galicija, Bukovina) in Slezija do 82 odstotkov, da je davčni vijak do skrajnosti navit. Le Nižnja Avstrija in Dalmacija izkazujejo neznamenit prebitok, ostale dežele delajo s primanjkljajem.

Ker skoro vse meščanske parlamentarne stranke vladajo v tem ali onem deželni zboru (izzimši galiske Ukrajince) in vpravljajo in ker so tudi Ukrajinci na tem, da izsilijo prostor pri mizi, in ker imajo te meščanske stranke jedro svoje moči v deželni zboru in v občini in spravljajo svoje volilce z deželni sredstvi v dobro voljo, odtod naenkrat ta genljiva enodušnost v stremljenju, da se sanirajo deželne finance in s tem okrepe njih fondi za politično korupcijo. Lehko bi zvišali deželne doklade, kot avtonomisti bi jih celo morali; ampak boje se naložiti svojim volilcem nova bremena in raje izsilijo vsote po ovinkih od države, da diskreditirajo parlament in podvzdignejo svoje deželno gospodarstvo v najsijajnejšo luč. Ali niso v resnici kakor čarodejnice, ki v deželni zboru neprenehoma dajejo, ne da bi kdaj jemali.

Ta avtonomija se torej ponižuje za kurtizanko države, da igra z zamenjano vlogo kavalirja napram zvodniku: privilegiranimu volilcu.

Od leta 1907 zavlačevana finančna reforma je takorekno vzpodbuda, da se brž čim več še razmeče, da se potrebnost pri velikem razbojstvu še bolj jarko pokaže in da se pri razdelitvi plena doseže nameček, »precipium«. Nedvomno so nekatere deželne uprave namenoma spravljale, da z ozirom na bedo dežele čim več vlove. In državna finančna uprava je gledala to postopanje s prekrižanimi rokami.

Po katerih načelih se razdeli plen med dežele? Kakšen je razdelilni ključ?

Pravičnega ključa ni in ga ne bo, dokler se meni nič tebi nič odkazujejo deželne vsote. Ena dežela je previdno gospodarila in zato je primanjkljaj manjši: Ali naj za plačilo manj dobi kot dežela-zapravljivka? Ena dežela je sama poskrbela z visokimi dokladami, druga je ob nizkih dokladah delala dolgove: Ali naj prva nosi povišane državne davke, da se olajša davčno breme drugi? In tako dalje. Dežele gospodarijo tako različno, da zanje ni skupne mere. Avtonomne so.

Vzlic temu se kujajo sleparski ključ, ki naj zbuja pomotno misel na pravično razdelitev; različni ključ, ki kombinirajo tako, da dežele s pasivnim gospodarstvom jemljejo aktivnim deželam iz žepa, kar potrebujejo. Ali kakor je priznal že Bilinski: Ključ je deficit!

Že večkrat so kronovine nastopile kot rejenke države. Prvikrat ob uvedbi osebnodohodninskega davka leta 1896 in izhod tistega časa je imenovan realnodavčni ključ. Nastal je tako-le:

Razred hišnih in zemljiških posestnikov se je branil plačati osebno dohodarino v polnem obsegu. Zahteval je odpise na realnih davkih (zemljiškem in hišnem davku), ki so še sedaj v veljavi. Hkrati pa je bil osebnodohodninski davek tako urejen, da je znaten del njegovega zneska odkazan deželam po razmerju realnih davščin, ki jih plačujejo. Zvišanje osebnih davkov samotvorno zviša odkazila po realnodavčnem ključu in sanira deloma deželne finance! Zatorej je zvišanje osebne dohodarine vseč gospodu Steinwenderju.

Vdrugič so vstopile dežele k državnemu zakladu na hrano leta 1901. Takrat je bil zvišan davek na žganje za 20 vinarjev, in ta znesek razdeljen med kronovine po takozvanem »konsumnem ključu

parkrat razprodan. Kdor se rad smeje, naj ga obišče! —ec.

**Glasbena Matica v Ljubljani**  
priredi v začetku marca svoj drugi in v aprilu svoj tretji letošnji koncert, ki bo posvečen skladateljem Ipvcem. Na drugem se pa izvaja Dvořakov »Mrtvaški zemin«, ki je iz matičnih dunajskih koncertov vsem udeležencem v najlepšem spominu. Obisk teh koncertov najtopleje priporočamo!

**Maksim Gaspari**  
je razstavil v izložbenem oknu trgovine Gričar in Mejač sliko, ki predstavlja dramsko osebo in intendanco slov. dež. gledališča. Procesijo vodijo prof. Kobal, blagajnik Šaplja, dramaturg Župančič in koncertni vodja prof. Hubad. Z njimi stopajo Verovšek (Blaž Mozol), Danilo, Bohuslav (Če frak dobro pristojni), Danilova, Bratina, Peček, Molek, Skrbinšek, Fišer, Bukšek, Povhe, Grom, Križaj, Bukškova, Šetfilova, Kreisova, Vera Danilova itd. Karikatura je zbudila toliko zanimanja in pozornosti, da so se prve dni ljudje pred izložbo prerivali in si jo je bilo pobližje in natančneje težko ogledati. Dobro bi bilo, da pride slika v roke, ki jo bodo vedele ceniti in ohraniti kak kulturno-historični zbirki. Gaspariju pa na delu lahko čestitamo! —r.

ču 1901». Navidezno je bil za razdelitev merodajen dejanski konsum žganja v kronovinah, v resnici pa ni konsumne statistike in je zatorej ta ključ čisto samovoljen. Ker južne dežele popijo malo žganja (ker so vinske dežele) in vendar ne smejo ostati praznih rok, so že tedaj dobile »precipium«, nameček nad svoj konsum. Ključ je bil že tedaj kriv, dasi je odpru denarno škrinjjo države in jo vsako leto olajšal za okroglih 20 milijonov kron. Danes je še bolj izkrivljen, ker se je medtem konsum žganja krajeno zelo izpremenil.

Zdaj nameravajo vnovič zvišati davek na žganje za 50 vinarjev pri litru, ki se razdele deloma po starem »konsumnem ključu 1901«, deloma po novo konstruiranem ključu.

Z druge strani predlagajo ključ po številu prebivalstva, s tretje strani ključ po stvarnem in osebnem potrošku za šolstvo. Okolo ključa se suče barantanje meščanskih strank pri takozvanem malem finančnem načrtu Steinwenderjevem (davek na žganje, na vžigalice in osebnodohodninski davek). Za kulisami parlamenta, na tajnih sestankih razrezavajo na kose kožo medveda, ki ga upajo počiti javno v zbornici. Preprij za plen razdružuje skrivaj gospode deželne odbornike, ki so zlorablajoč nedostatek naše ustave hkrati poslanci; kar jih ne moti, da se očitno združujejo zoper državno blagajno in zoper davkoplačevalce.

Samo po sebi je umljivo, da so socialni demokratje v parlamentu odločni nasprotniki vsakega takega ključa in vsakega splošnega odkazila. Take odkazane vsote, ki se brezpogojno mečejo deželni zborom, izginjajo redno v brezdanjo malho agrarnih milodarov in prav nobenega poročstva ni, da se v resnici uporabijo za bedno učiteljstvo. Zato je od vsega začetka stališče naše stranke: deželam je dajati prispevke za določen namen, z dolžnostjo, da ta namen z odkazanimi sredstvi tudi izpolnijo in da položje državi račun. **Kar zahtevamo danes z ozirom na učiteljsko bedo, je dotacija v ta namen, da se učno osebje na vseh javnih in meščanskih šolah pri svojih plačah zenači z državnim uradnim štirih najnižjih činovnih razredov. Stroške za to nosi državna kasa in je v to svrhu zvišati osebno dohodarino na višjih stopnjah in uvesti davek na dedščine in darila.\*)**

To je naš ključ. Ni razdelilni ključ za bankrotno deželno upravo, temveč ključ za rešitev učiteljskih plač, ki nas zanima. Vse drugo je nam odveč in od zla. Kdor hoče dati učiteljem, naj jim da po potrebi! Meščanske stranke, tako izgleda, so izgubile addresso učiteljev in adresirajo denar na dežele in ni ga poročstva, da vsote ne izginejo.

## Trpinčenje otrok.

Pariz, 31. januarja 1913.

Eden najostudnejših zločinov, ki jih ima na vesti kapitalizem, pehač se za čim večjim dobičkom, je brezdvomno ta, da se otroci uporabljajo za delo po tvornicah in delavnicah, da se ravna z njimi kakor s sužnji. Tudi francoska republika ni še izpremenila prav nič teh razmer, in vse fraze o demokraciji in social. republikli so le prevara. Vsi socialnopolitiški zakoni so brezmočni v očigled brutalnemu izkoriščevanju podjetnikov in popuščanju oblasti. V steklarski industriji cvete najbolj izkoriščanje otrok. Uvedeno imajo tudi obsežno priganjanje vajencev, pri katerem jim pomagajo duhovniške posredovalnice, ki priganjajo tvorničarju uboge dečke. Ker pa tvorničarju še ne zadostuje otroci francoskih proletarskih družin, so razvili tudi obširno trgovino s španskimi otroki, ki se lahko meri v svoji okrutnosti s trgovino deklet. Agentje, takozvani »padroni«, pokupijo otroke pri španskih starših, ki so zašli v bedo. Da se ognje obmejnimi stražam, jih utihotapljuje čez mejo, jim preskrbe napačne listine in jih prodajajo francoskim podjetnikom. Na listinah je seveda napisano, da so dečki dosegli zakonito minimalno starostno dobo, Francoski podjetniki vedo čisto dobro, če vzemo na delo devetletnega dečka, da so kršili zakon; ali kaj jih to briga, saj je na listini zapisano, da je deček star štirinajst let in obrtni nadzornik jim ne more ničesar. Agentje pa preskrbe vajencem stanovanje in hrano, a jim zato pobere ves zaslužek, da ne ostane dečkom niti vinar in je vsak beg izključen.

Sodnijsko postopanje, ki je uvedeno sedaj proti nekaterim od teh »padronov«, ostro razkriva lopovsko početje teh agentov. Da se je to početje razkrilo, ima zaslugu pariški komite za varstvo otrok. Zaradi ovadbe tega društva je državno pravdnštvo odredilo preiskavo 8. novembra 1912 v steklarskih tvornicah bratov Legras. Tvornice so v pariških predmest-

\*) Podčrtali smo mi. Uredništvo.

jih. Tu so dobili 30 španskih dečkov v povprečni starosti 12 let. Na dečkih so se poznali sledovi opeklin, ki so baje posledica obratnih nezgod. Okolo ušes so imeli dečki uljesa, ker so dečke na barbarski način uhljali. Rane niso bile obvezane, in tako se je na njih nabiral prah, ki ga je v steklarskih delavnicah več kot preveč, in posledica tega je bilo zastrupljenje krvi. Pri zaslišanju pred državnim pravdnikom so dečki soglasno izpovedali, da jih tovarniški delavci niso nikdar pretepali.

Nadaljna preiskava je pa spravila na dan še naslednje: Večina dečkov je bilo iz okrožja Burgos. Agentje so plačali njihovim staršem 75 do 300 frankov (71 do 285 K kot dvajsetmesečno najemnino. Agentje so se obvezali, da bodo plačali dečkom potne stroške in jim preskrbeli stanovanje in hrano. Zato pa so pobrali agentje ves zaslužek dečkov, ki je znašal 1:18 K do 1:90 K.

Kakšna pa je bila hrana, kakšno stanovanje? Spali so v barakah na slamnicah, v katerih je kar mrgolelo mrčesa. Agent Lazo in njegov tovariš Gonzales sta pobegnila, le drugi agentje, ki so bili nekoliko manj lopovski, so počakali obravnave. Ali tudi tu so odkazali otrokom strašne spalnice in jih hranili zgolj s krompirjem in z repo. Policijski nadzornik je videl nekaj dečkov, ki so pobirali po trgu odpadke, da si napravijo juho. Oblečeni so bili v najostudnejše cunje, za obuvajo so imeli poleti in pozimi raztrgane sandale.

Sodnijska obravnava je bila jako otežkočena, ker so agentje terorizirali dečke in jih z grožnjami pripravili do tega, da so govorili tako, da je bilo za agente dobro. Predvsem je bilo težavno zvedeti od dečkov njihovo pravo starost. Vsi dečki so izpovedali, da so stari po trinajst let, čeprav so izgledali vsi mlajše. Preiskovalni sodnik je dognal tudi, da so ranjeni dečki skrivali svoje rane med delom, da bi jih ne poglani z dela, ali da bi ne dobili polovične meзде, in vse le iz strahu pred jezo agentov.

Vsakdo bo vprašal, kakšna kazen je pač zadela podjetnika, pri katerih so delali dečki. Nič, prav nič, se jima ni zgodilo. Pač je bila preiskava proti bratoma Legras že v teku, ker sta sprejela devetletnega dečka na delo. Dečka je prignal agent Gonzales, deček pa je bil sin njegove soproge. Ali človekoljubna podjetnika sta dokazala, da jima je bila izročena popolnoma pravilna delavska knjižica. In sodnik je seveda verjel tvorničarju, da je sprejel 9letnega dečka, ker je bil prepričan, da je star trinajst let.

Tako vidimo, da tudi na Francoskem ni vse zlato, kar se svetli!

## Iz naše organizacije.

Goriško.

Goriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 6. februarja t. l. v Gorici v dvorani »Central - Bio«, ki jo je lastnik, gospod Josip Medved, blagohotno brezplačno prepustil društvu v svrhu zborovanja. Zanimivo predavanje gospoda profesorja Ferdinanda Seidla »Geološki izprehodi po Goriškem« s krajinskimi in geološkimi podobami s skioptikom jeprivabilo vse polno učiteljstva k zborovanju, dasi ni bilo ugodno vreme. Razen učiteljstva so bili tudi navzoči gg. ravnatelja Bežek in Žnidaršič, okrajni šolski nadzornik dr. Pavlin, več gospodov profesorjev, g. dr. Vošnjak, gojenci in gojenke zadnjih letnikov tukajšnjih učiteljišč i. dr.

Predavanje gospoda profesorja je bilo strokovnjaško. Vodil nas je na geološki izprehod po vsej Goriški. Pokazal nam je, kakšno je gradivo goriškega ozemlja. Lepo je bilo videti na geoloških slikah s pomočjo skioptikona, katere sile in prirodni zakoni so izobrazili gore in doline ter dale današnje lice Goriški. Za ta res poučni in vzelesnimivi geološki izlet je pač lahko hvaležno vse navzoče učiteljstvo gop. profesorju, zakaj s tem izletom ga je seznanil z notranjo in zunanjo zgradbo naše dežele. Laže mu bo tudi sedaj umevati oblike gor in dolin naše dežele.

Goriško učiteljstvo iskreno želi, da bi gospod profesor še večkrat stopil s svojimi učenimi predavanji pred njega ter mu s tem pomagal do večje duševne izobrazbe, a učiteljstvo bo tudi vedno iz srca hvaležno gospodu profesorju in vedelo ceniti njegovo naklonjenost in požrtvovalnost napram njemu. Hvala mu, lepa v imenu vsega navzočega učiteljstva za predavanje. Ker je predavanje trajalo čez poldne, so odpadle druge točke dnevnega reda.

## Književnost in umetnost.

Publikacije Socialne Matice za leto 1913. Odbor Socialne Matice je sklenil,

da izda za leto 1913 med drugimi sledeče spise: Zmavc: Ozdravljenje socialnega življenja s pomočjo prirodoslovja. Slanc: Zadruga v zgodovini človeštva. Ilesič: Jugoslovanska ideja. Seidl: Geološki izprehodi po goriški okolici. Nadalje se pripravljata obširen spis o sodobnem Trstu. Odbor Socialne Matice prosi gg. poverjenike, da dovrše zbiranje članov in vpošljejo tozadevna poročila odboru.

## Politiški pregled.

\* **Državna pomoč Češki.** Na seji deželnega odbora je sporočil referent za finančna vprašanja, da dobi Češka od državnega osebnodohodninskega in žganjarskega davka še tekom tega meseca dva milijona kron.

\* **Češki socialni demokrati** so narodni in podpirajo češko obrambno delo. Med darovi, ki jih je prejela Osrednja Matica Šolska, se nahaja znamenit dar češke narodne demokracije: 25.000 K. Socialni demokrati, branitelji vseh krivično zatiranih, morajo vsekakor braniti tudi pravice teptanih narodov in se zanimati za njihova obrambna društva.

\* **Zatiranje Slovkov.** Kakšne razmere vladajo v Slovkah, kar se tiče zaplembe listov, kaže najbolje naslednji dogodek: Dne 27. prosinca je prišel v založništvo tiskarne Jana Purička v Ružomberku policijski uradnik v spremstvu dveh redarjev, se izkazal z odlokom presburškega fiskusa ter zaplenil cenovnik knjig imenovane tvrdke, in sicer zavoljo »ščuvanja« proti Madjarom, zakaj v cenovniku je bila navedena knjiga bolgarskega pisatelja Ivana Vazova »Nie mili, nie drahi«, ki je izšla kakor prvi zvezek »Paričkove slovaške knjižnice«. Zvezek I. »Nie mili, nie drahi«. Povest iz osvobodjenja Bolgarske. Napisal Ivan Vazov. Iz bolgarskega preložil S. J. Zachej. 132 strani, 8° 70 h. Po pošti 5 h več. — S takim nečuvnim nasiljem bodo Madjari dosegli ravno nasprotno, kar nameravajo. Slovaki se od dne do dne bolj zavedajo svoje narodnosti, ustanavljajo bralna, trgovska in sokolska društva ter se branijo vsakega nadaljnega stika s svojimi madjarskimi zatiralci. Pač pa stopajo v kupčijsko in trgovinsko zvezo z moravskimi Čehi, kar jim je le v srečo.

\* **Zvišanje kongruje.** V povelikončnem zasedanju državnega zbora bodo predložili zbornici krščanski socialisti predlogo za zvišanje duhovniških plač. Korošec, Krek, Lampe e tutti quanti si mislijo: Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

\* **Za uničenje Poljakov.** Pruski proračun za leto 1913 izkazuje 17 milijonov mark za raznarodovalni boj proti Poljakom. Tako dobe: Komisija za naseljevanje Nemcev na poljskih posestvih 2,927.466 M., za nagrade uradnikom, ki se v ponemčevanju Poljakov posebno izkažejo, je določenih 3,060.000 M., politiška policija, ki zasleduje poljsko gibanje, 300.000 mark itd.

\* **Protislovanske odredbe ruske vlade.** Na zahtevo zunanjega ministrstva je vlada prepovedala v Petrogradu, Moskvi in Kijevu vsa vseslovanska zborovanja in prireditve. V neoslavističnih krogih vlada zaradi tega velikansko razburjenje in nevolja.

## Srednješolski vestnik.

\*\* **Čehi in obligatni pouk nemščine na čeških srednjih šolah.** Praška revija »Prehled« nadaljuje svoje poizvedovanje o obligatnem pouku nemščine na srednjih šolah. Poslanec Udržal se zayzema za pouk nemščine, ki je ostro orožje, kate-rega so se Nemci bali osobito pri starejši češki inteligenci. Radikalni poslanec Klofač pa piše: Vprašanje, naj li pouk nemščine ostane ali pa pade, zame ne obstoja. Gre le za to, če naj se tujih jezikov vestneje učimo, kakor zdaj. Glede na to pa preprosto odgovorja z »da!« Znanje nemščine nam, ki smo doma in na Dunaju v neprestani zvezi in v vednih bojih z Nemci, jako koristi in o tem ni niti potreba prekanjanja.

\*\* **Osebna vest.** Imenovan je g. Slavko Reich, štajerski rojak, za definitivnega gimnazijskega učitelja v Mostaru.

\*\* **Sprejemni izpit iz nemščine na poljskih srednjih šolah v Galiciji.** Z ozirom na izvajanja o nemščini v zadnjem »Učit. Tovarišu« nam pišejo, da se na poljskih srednjih šolah vrši sprejemni izpit iz nemščine, in sicer so zahteve pri sprejemu večje nego na Slovenskem.

\*\* **Iz Društva inženirjev v Ljubljani.** Dne 31. t. m. je predaval v »D. I. v L.« ob znatni udeležbi prof. Wester o reformnih srednjih šolah. Predavanje o reformnih srednjih šolah v inženirskem društvu ima poseben pomen, ker je znano, da so baš inženirji začeli s propogando te misli v Avstriji. »Stalna delegacija avstrijskih



# Šolske potrebešćine Marija Tičar

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo  
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26  
(nasproti „Zlate kaplje“.)

Cene nizke!

Postrežba točna!

inženirjev« je že leta 1901 provzročila, da se je uvedla opisna geometrija na gimnazijah kot postranski predmet, in leta 1908 je delegacija dosegla, da so se osnovali v Avstriji prve tipe gimnazijskih reformnih zavodov. »St. d. av. inženirjev« pa je ostala tudi do danes iskrena zagovornica teh ref. zav., in tako je izrazil prof. Wester po svojih izvajanjih o pomenu in obsegu realnih gimnazij in reformnih gimnazijal željo, da bi vršilo »D. I. v L.« v malem ono delo, ki ga vrši »Stalna delegacija« v velikem. Po vseh kronovinah eksistirajo že taki zavodi, samo pri nas se ne ganemo. Velika prednost teh zavodov je, da so abiturientu odprte vse poti in da si torej sele v razsodnejši starosti voli svoj poklic, medtem ko si ga mora voliti sedaj učeča se mladina v starosti, v kateri ne more niti oddaleč še oceniti težav voljenega poklica in istotako tudi ne svojih zmožnosti. Profesor Wester je odnesel zagotovilo, da se bo »D. I. v L.« s pomočjo profesorskega društva in dr. prav energično lotilo tega vprašanja in da ga spravi v najkrajši dobi pred širši forum.

**\*\* Poučno potovanje srednješolcev.** »Dunajska Urania« priredi letošnji veliki teden pod vodstvom strokovnjaških učiteljev poučno potovanje srednješolcev, ki si ogledajo Postojnsko jamo, Trst, Miramare, Oglej, Brionske otoke, Pulj, podzemse jame pri Reki in Škocjanu ter Gradec.

**\*\* Nova realna gimnazija v Rovinju.** Občina rovinjska je sklenila, da ustanovi štirirazredno realno gimnazijo in je prosila vlado za 12.000 K podpore. V tozadnji prošnji navaja občina, da ima mesto lasten statut, v mestu so okoližno sodišče, trgovska zbornica, carinski urad in še več drugih uradov, nima pa mesto še niti ene nižje srednje šole.

## Kranjske vesti.

—r— **Odlikovanje.** Deželni šolski nadzornik Fran Levec je dobil naslov in značaj dvornega svetnika. Čestitamo!

—r— **Ugled učiteljstva.** Z Dolenjskega nam poročajo o neki Slomškarici, ki je prejela 25odstotno doklado, in o nekem župniku stvari, ki neusmiljeno tolčejo po ugledu našega stanu. Če se imata rada, naj se imata; ampak na škodo ugleda učiteljskega stanu ne smeta ljubimkovati. Vsaka stvar ima svoje meje.

—r— **Iz seje c. kr. okr. šolskega sveta v Kranju z dne 6. t. m.** Predsednik poroča: Ana Vavkova, učiteljica v Cerkljah, je izstopila iz statusa kranjskega učiteljstva. Njeno mesto je provizorično zasedla Frančiška Urbančičeva. V višji plačilni razred so prišli: Miklavčičeva Janja v prvi, Albreht Luka v drugi, Grebenz Ana in Sepaher Anton v tretji razred. Denarno podporo sta dobila Josip Križnar 100 K, Ivana Valenčič 60 K. — Nagrada za kmetijski pouk: Fr. Rojina 93 K, Karel Završnik 45 K, Ivan Jezeršek 25 K, Vil. Zirkelbach, Leop. Ferjan, Luka Albreht in Vinko Krek po 20 K. — Na podlagi novega šolskega zakona so bili za dobo šest let izvoljeni v okr. šolski svet: Fr. Luznar in Vilko Rus kot zastopnika učiteljstva; Matija Mrak, Josip Potokar in Blaž Zabet kot zastopnik sodnih okrajev; Anton Koblar kot zastopnik knezoškofijskega ordinariata. Prva starostna doklada se pripozna Amaliji Keceljevi in sicer provizorično od 1. decembra 1912 in definitivno od 1. februarja 1913. Deželnemu šolskemu svetu se predlaga neki zaslužni učitelj v višje odlikovanje. V Lučinah bi se imela graditi letos nova enorazrednica. Ker pa se je občina zaradi poprave šole na Trati in gradnje nove ceste močno zadolžila, prosi, da bi počakala šola še dve leti, to je do leta 1915. Do tedaj naj se vrši še zasilni pouk. Sprejeto. Izdela in predloži se deželnemu šolskemu svetu v odobrenje načrt poslovnika v poslovanju kraj. šolskih svetov (§ 10. postavbe o šolskem nadzorstvu.)

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Učiteljica Marija Sirknikova na Golem je prestavljena na štirirazrednico v Grahovem.

—r— **Škofijska kronika.** Iz šematizma ljubljanske škofije za leto 1913 posnemamo sledeče: Škofija šteje 300 župnij — na novo se je ustanovila župnija Trboje, 31 župnij je praznih. Dalje šteje: 1 vikariat, tri samostojne kaplanije — dve sta prazni, 15 ekspozitur — med njimi je 6 praznih, 235 kaplanij — 95 je praznih, 30 manjših beneficijev, ki iz večine nimajo

lastnega duhovnika; samostanskih cerkva je 11, podružnic 1001. 230 manjših kapelic. Duhovnikov šteje škofija 750, med njimi je 140 redovnikov. — Usmiljenih bratov je 18, uršulink 161, karmeličank 15, usmiljenk 345, šolskih sester 84, križark 10. — Drugoverceve šteje škofija: protestantov je približno 400, nezedinjenih Grkov približno 290, judov približno 145. Poleg teh je približno 360 uniatov (katoliško-grškega obreda.)

—r— **Šolsko gledališče v Krškem.** Te dni so nas na našem ličnem šolskem odru presenetili učenci in učenke obeh šol z igro »Snegulčica«. Ravnateljstvu meščanske in vodstvu ljudske šole moramo biti za prireditev te krasne, a težavne igre hvaležni. Dosegla je lep moralen in gnoten uspeh. Obe predstavi sta vrgli nad 160 K, ki pridejo v prid naši šolarski kuhinji. Režija je bila v rokah tov. nadučitelja Levstika in soprige, ki sta žela skupno z vsem učiteljstvom splošno priznanje. — Učenci meščanske šole so prevzeli večje vloge, ki so jih rešili prav dobro. Kraljevič je nastopal sigurno, le tupatam je prišel v deklamiranje. Resno in premišljeno je igral lovec Radmir. Kraljevo spremstvo je bilo z ministrom vred dobro v igri in maski. Občudovali smo zlasti dragocene kostume, dočim se nam toalete kraljice in dvorjank niso zdele primerne. A za naše razmere smemo biti zadovoljni. Kraljica je igrala s posebno spretnostjo in je bila tudi v vlogi kmetice in branjevke na mestu. V pravih rokah je bila tudi Snegulčica. Vsa se je živela v igro in je še jako težko tragično sceno z lovcom Radmirjem izvedla prav dobro. — Za presrčno zabavo občinstva so skrbeli »škratje« z Vojem na čelu. Z dražastnim nastopom in s krasnimi skupinami okrog Snegulčice so naš naravnost očarali. Baš pri teh izborni izvežbanih otrocih se je poznalo veliko režiserjevo delo. — Krškemu občinstvu in šolskemu odru želimo še mnogo takih večerov. Ljudstvo ima igre nad vse rado. Počasi preide zanimanje tudi v nižje sloje, posebno — če bodo ob nedeljah popoldne znižane cene. V.

## Štajerske vesti.

—s— **Družba sv. Mohorja in učiteljstvo.** Pod tem naslovom se spravlja zopet v zadnjem »Slov. Gospodarju« — kdo drugi, ko kak duhovnik nad brezversko liberalno učiteljstvo. Med drugim trdi: »Kjer je še količkaj dober šolski vodja, tam je družbenik on, šola in večina učiteljstva. Kjer pa je nadučitelj kak liberalen kričar ali pa nestalen, omahljiv mož, ki ima kakega iib. prenaveteža za učitelja, tam pa učiteljstva ne najdeš med družbeniki. Tako je pri nas. Z nadučiteljem imamo tri učitelje, pa nobeden ni ud Dr. sv. Moh. in jih tudi ne vidiš celo leto v cerkvi, razen kadar morajo priti, to je ob šolskih prilikah. Za Božič in Vel. noč se poniža v cerkev tudi g. nadučitelj. Teh še ni odbila dr. Pregljeva povest. Nadalje trdi, da niso učitelji udje zaradi že dolgoletnih hujskarij v učiteljskih družbah, zlasti pa v nekaterih okrajih na učit. zborovanjih. — Citateljem »Slov. Gospodarja« nasvetuje, da pregledajo imenik v koledarju. Če ne najdejo tam domačega učiteljstva, potem pa že vedo, kako je. — Zadnjič sem čital v »Tovarišu«, kjer neki tovariš tarna, da imamo premalo nadzornikov. Zadnji »Sl. Gospodar« pa nam poda dober namigljaj, kako nadzornike razbremeniti, da, celo skrčiti bi se dalo njih število in država bi prihranila nekaj kronic. Saj nadzorniku ni treba pohajati posameznih šol, da se prepriča o njih dobroti. V roke naj vzame koledar Dr. sv. Mohorja ter pregleda tam imenik članov. Ako je nadučitelj, šola in učiteljstvo naročnik Mohorjevih knjig, je lahko prepričan, da je to vzorna šola. Učiteljstvo, ki uživa tako duševno hrano, kakor nam jo nudijo te knjige, ne more biti slabo, učiteljstvo, ki črpa svojo nadaljno naobrazbo iz teh knjig, je gotovo vsestransko podkovano, skrbi pridno za nadaljno naobrazbo ter more nuditi v šoli le kaj dobrega. Tudi v moralnem oziru se temu učiteljstvu ne da nič oporekati, dočim so vsi drugi brezverci, moralno pokvarjeni. Nasvetoval pa bi tudi, da učiteljstvo vbo-doče skrbno pregleda imenik članov Mohorjeve družbe, kjer bo dobilo najboljšo sliko posameznih šol ter vedelo primerno ceniti svoje tovariše in tovarišice po njih značaju in stanovskih zavesti.

—s— **Od Slovencev pridobljeni denar za nemške namene.** Adolf Westen ml.,

tvorničar v Gaberju, je ob priliki svoje poroke daroval 1100 K v izključno nemške narodne namene in sicer je dal protestantovski občini v Celju 300 K, nemškemu društvu v Celju 200 K, za Deutsches Haus v Celju 200, nemškemu Schulvereinu 200 K in Südmarki 200 K. — Značilno je, da nemški tvorničar Westen razpečava svoje izdelke izključno le med Jugoslavnimi ter je do izbruha vojske pošiljal na Bolkan.

—s— **Ljudsko knjižnico v Mariboru** (Narodni dom) je obiskovalo v mesecu prosincu 1913 142 čitateljev, ki so si izposodili 422 knjig. Knjižnica ima češki oddelek in oddelek za mladino ter oskrbuje tudi knjižnico »Mariborskega Sokola«. Nabavila si je vsa nova dela leposlovnega in znanstvenega značaja ter šteje v celem nad 2000 knjig. Knjige si izposojuje lahko brez izjeme vsak. Kupi si izkaznico za 20 vin. in dobi nanjo 12 knjig; izposojujejo se vsak tork in četrtek od 7. do 8. ure zvečer in vsako nedeljo od 9. do pol 11. ure dopoldne.

—s— **Slavno uredništvo »Učit. Tovariša« v Idriji.** »Učiteljski Tovariš« piše v 5. št. z dne 31. jan. v članku »Vzajemnost pa taka«, da je v župnišču za petero župnikov prostora — temu nasproti kot župnik popravilam v smislu § 19. tisk. zak. naslednje: Ni res, da je v župnišču za petero župnikov prostora; res pa je, da je samo za enega župnika prostor, kateri ima dve sobi in obednico. — Sv. Lovrenc v Slov. Goricah, dne 5. 2. 1913. Jožef Sinko, župnik.

—s— **Kako se izvršujejo na Štajerskem solske postavbe?** Nedavno je bilo na dekliski šoli v Šentjurju ob juž. žel. izpraznjeno voditeljsko mesto. Izvršilna naredba k §§ 107, 109 in 110 določuje pod A) b) izrečno, da se imajo učna mesta na dekliskih šolah razpisavati za ženske in moške učne moči. Omenjeno mesto pa je bilo razpisano samo za prve. Tisti, ki bi morali čuvati, da se šol. postavbe ne kršijo se rajši pečajo z raznimi »Auszug«, samo da bi bolj zasloveli! Natančno izpolnjevanje šol. postav pa jim je deveta briga!

—s— **Štajerska agrarna stranka** je imela dne 30. januarja t. l. sejo, kateri se je sprejela na predlog cesarskega svetnika Kapperja sledeča izjava: Četudi bi imela stranka s strogo strankinega stališča zanimanje za razpust deželne zbornice in končno razjasnitev razmer, podrejuje vendar strankine zahteve občnemu blagru z ozirbom na mnogo nerešenih gospodarskih vprašanj. Zaradi tega je za to, da postane deželni zbor delazmožen in da temeljito reši v prvi vrsti vprašanje učiteljskih plač. Smatra pa v malem finančnem načrtu določene prispevke države deželam dosti premajhne, kakor da bi se s tem moglo ugoditi znanim in opravičenim zahtevam učiteljstva, in poziva zatoj vse državne poslance, naj se v državnem zboru zavzamejo za to, da se odkažejo deželam v ta namen zadostni prispevki. Ako pa bi se pri polnem varstvu narodnih in gospodarskih odnošajev nemškega prebivalstva ne dosegla delazmožnost deželne zbornice, se naj to vprašanje na vsak način reši ustavnim putem. —c.

—s— **Iz Vidma ob Savi.** V nedeljo, dne 9. februarja, se je vršil tu ustanovni občni zbor Ljudske knjižnice. Pristopilo je že 44 članov, kar je za tako mal kraj že prav čedno število. Predsednik novega društva je videmski nadučitelj tov. Janko Knapič.

—s— **Po previdnosti Volksrata** je pred poldrugim letom zasedel mesto nadučitelja na šulferajnski šoli v Konjicah velik Nemec Hans Frass, rojen nekje pri Sv. Andražu v Slov. goricah. Pa konjiški Nemci niso nič kaj zadovoljni s Frasovo nemščino, zato ga ne marajo v svoji družbi in ga — no, milo rečeno, moralčno »vun mečejo«. Da na Pirchovi — po konjiških Nemcih prirejani — slavnosti ni bil dejansko »vun vržen«, se ima zahvaliti samo gospem, ki so ga ščitile. V šoli pa se celo učenke posmejujejo Frassovi nemščini. Janko! Ali še nisi prišel do spoznanja, da je vendarle dobro, če se tudi učitelj ravna po pogovoru: »Schuster bleib bei deinem Leisten!« Vidiš, da re-negata nikjer ne marajo!

## Goriške vesti.

—g— **Kje je bolje?** Pa je presunila tragična smrt tovariša Brusa naš slavnici c. kr. okr. šolski svet. Ne tako, pa ne — so si mislili — da bi se tudi naše goriško učiteljstvo začelo streljati zaradi svoje

mizerije. Temu je treba od pomoči. In res, pred kratkim so dobila goriška šolska vodstva sledeči odlok: »C. kr. okr. šolski svet v Gorici je dne 2. t. m. na predlog g. Pavlice enoglasno dovolil 5000 K podpore onim učnim osebam tega okraja, ki so prišle bodisi zaradi bolezni ali zaradi obilne družine ali iz kakih drugih vzrokov brez lastne krivde v gmotno stisko ter so nujno potrebne podpore«. — Torej z drugimi besedami: oni, ki ste v taki mizeriji, da vam ne preostaja nič drugega, kot da si poženetе kroglo v glavo, počakajte še malo, izposodite si še eno krono za kolek in napravite prošnjo na nas usmiljene in velikodušne, v kateri dokažite, da vam brez nujne podpore ni mogoče niti trenotka več živeti. Mi se bomo o tem prepričali in vam pošljemo kakih 100 kronic, da vas rešimo smrti. Tisti pa, ki imate še za pčlento in sol, čakajte, da tudi zato ne bodete imeli več, ker tudi vam se pozneje ne bo dovolilo umirati take smrti, kot sedem Kranjcem. — V vsaki deželi sodijo drugače. Na Kranjskem obsojajo učiteljstvo na smrt — pri nas pa v dosmrtno ječo z dnevnim postom. Kje je bolje?

—g— **Iz Piskovice.** V nedeljo, 26. pretečenega meseca je priredila tukajšnja šolska mladina veselico pod vodstvom svojega nadučitelja. Domačega občinstva je bila polna šolska soba. Otroci so izborno peli in so po želji občinstva nekatere pesmi ponovili. Izvrstno so uprizorili tudi lepe igre. Pohvalno je priznati, da se je tov. nadučitelj mnogo in uspešno trudil. Ljudstvo je bilo na lepi veselici prav zadovoljno.

—g— **Iz Volčjegrada pri Komnu** poročajo: Prošlo nedeljo smo imeli v naši vasi zopet nekaj novega — šolsko veselico. V mali šolski sobi se je zbralo obilo občinstva, ki so z veliko pazljivostjo prisostvovali izvajanju vzporeda, ki je bil res nekaj lepega in katerega so naši šolarji izborno rešili. Hvala g. učitelju, ki se toliko potrudil za naše otroke; naj se le tudi za naprej potrudil in naša hvaležnost ne izostane.

## Koroške vesti.

—k— **Koroška Albanija.** Naše šolske oblasti, katerih dolžnost je čuvati nad tem, da se zakoni spoštujejo, dajejo mesto tega s teptanjem in omalovaževanjem zakonov učiteljstvu žalosten zglod in ga s tem ojunajujejo, da tudi ono deluje po nazoru, ki je menda postal last vseh šolskih oblasti, da je namreč namen in smoter šol na Koroškem edinole germanizacija. Da je temu tako, govore prejasno slučajni Strojna, St. Danjel, Vogrče, Skofiče in ne v najmanjši meri naše šolske razmere. Vkljub temu, da je šola v Skočidolu od nekdanje dvojezične, se je s slovenščino ravnalo doslej po mačehovsko. Dokler so v občini vladali Nemci, se temu nismo čudili; saj smo občutili povsod, da jim je nepristranost in pravičnost tuj pojem. A da se tudi sedaj naše opravičene zahteve omalovažujejo, da se slovenščina poučuje še vedno po končanem nauku kakor nebodigatreba privesek, da se pouk omejuje na čitanje in da se obkladajo naši otroci v šoli s pskovkami kot »windische Butl«, nam jemlje zadnje koščke potrpežljivosti. To imamo torej za našo prizanesljivost, das mo trpelj dozdaj med nami učno osebje, ki za naše šole nikakor ni usposobljeno. Na dvojezične šole sodijo obeh jezikov zmožni učitelji — ali slovenski učitelji, ki morajo kruh pri Nemcih služiti, da zasedajo njih mesta nemški agitatorji, ki ščuvajo mirno prebivalstvo, delajo spore, ki sejejo sovraštvo. Če vam tako mrzi naša deca in jo tako sovražite, da se niti v šoli ne morete premagovati in jo psujete, bodite pa vsaj toliko dosledni, in obrnite hrbet toliko sovraženim »windischarjem«. Hočemo, da se naša deca vzgaja v šoli k ljubezni do svojega rodu in naroda, kakor zahtevano v zakonih, ne pa, da se seje narodna nestrpnost. — Odkar je vlada odkrila svoje občutno srce in se zavzema za baje zatirane narode, četudi ti režejo nosove in streljajo na zdravnike, ki jim nudijo pomoč, se je naselilo tudi v naših srcih upanje, da se spomni tudi nas nič manj zatiranih koroških Slovencev in nam da to, s čimer tako radodarno obsiplje Albance. — Upamo tudi, da se nas spomni okrajni šolski svet v Beljaku in ukrene potrebno, da bo uživala slovenščina iste pravice in da se bo regovala tako, kakor drugi predmeti. Končno izrekamo nado, da se gospod Šille skoraj priuči toliko slovenščini, da



bo mogel podajati tudi drug pouk in ne samo v čitanju, zakaj po našem mnenju bi se imeli otroci to naučiti že prvi dve leti po vstopu v šolo.

## Splošni vestnik.

**35letnico svojega učiteljevanja** obhajajo letos nastopni absolventje učiteljskega v Ljubljani iz leta 1878.: Gradišnik Armin, nadučitelj v Celju; Höger Avgust, mestni učitelj v Gradcu; Josin Teodor, mešč. učitelj na Dunaju; Lokar Ivan, nadučitelj v Dobličah; Maier Anton, c. kr. vadniški učitelj v Ljubljani; Podkrajšek Hinko, c. kr. profesor na obrtni šoli v Ljubljani; Pretnar Jakob, mestni učitelj v Ljubljani; Repič Peter, nadučitelj na Unču; Šorn Franjo, nadučitelj pri sv. Lovrencu na Dr. p. in Trost Franjo, mest. učitelj v Ljubljani. — (Absolventov ljubljanskega učiteljskega je bilo leta 1878 petnajst. Izmed teh so trije umrli: Černe Jernej, Strel Ferdo in Vozlaček Leopold; dva pa živita že v pokojju: Kos Mihael in Krener Bogomir.)

**Vsako leto**, posebno v začetku se čujejo od mnogih Popotnikovih naročnikov pritožbe, da ne dobe lista, četudi ga vedno plačujejo etc. Če se jim pojasni, da so vrnili list z opomnjo »nazaj« ali »ne sprejemem« ne verujejo trdeč, da tega niso nikdar storili. Ker vemo, da imajo napredni učiteljski listi vse polno javnih in prikritih nasprotnikov, ki se poslužujejo vsakih sredstev, če so še tako umazana, in da se ognemo nepotrebnim reklamacijam in stroškom, smo se odločili objaviti imena tistih naročnikov, o katerih nismo popolnoma prepričani, da so vrnili list iz lastnega nagiba. Prvo številko so vrnili: Kranjsko: Gerkmann Emilija, Stritof Anton, Šola Harije, Hrušica pri Ljubljani, Kovor, Št. Lambert, Notranje Gorice, Novi Kot in Peče, Primorsko: Benko Vekosl., Fakin Anton, Gregorič Marica, Lukanič Tomaž, Poljšak Albert, Rustja Josip, Rusijan Ambrozij, Vrščaj Ivan in Zgonik Viktor. Štajersko: Belšak Josipina, Črnej Ivan, Družovič Hinko, Godec Marica, Hotschevar Leopoldina, Kavkler Ivan, Kovačič Ferdo, Podpečan Josip, Schweigler Marija, Stanke Jakob, Širnelj Mici, Tribnik Amalija, Wutt Josipina. Nadalje šola Žiže in žensko učiteljske v Gradcu.

**Milijonarji v Avstro-Ogrski.** V Avstro-Ogrski je 49 oseb, ki so se izkazale letnega dohodka nad milijon kron. Med temi 30 z letnim dohodkom od enega do pol drugega milijona kron, 9 oseb od pol drugega do dveh milijonov, 3 od dveh do 3 milijonov, 3 od tri do štirih milijonov, 3 od štirih do pet milijonov, jedna pa 25 milijonov. Oseb, katere imajo dohodkov na leto nad 100.000 K, je v Avstriji 1483.

**»Prosvjeta« v Sarajevu.** »Prosvjeta« je obhajala lani desetletnico svojega dela za prosvetno dviganje srbskega naroda v Bosni in Hercegovini. Osnovana je bila leta 1902. ter je od takrat dalje do 1912. izdala za štipendije in podporo srbskim dijakom v vseh šolah znesek 505.334 K. Spravila je v trgovine 1037 otrok in izdala za nje 29.148 K. Z njeno pomočjo je bilo osnovanih 86 zemljedelskih zadrug za trošek 26.116 K. Za osnovanje srbskih sokolskih društev in »Pobratimov« (društvo za pobijanje alkoholizma) je dala 47.500 K. Za analfabetske tečaje, za izdajanje knjig za ljudstvo in osnovanje ljudskih knjižnic je potrosila 117.306 K. Skupaj je »Prosvjeta« za prošlo prvo desetletje izdala v prosvetne svrhe srbskega naroda v Bosni 655.541 K. Članov ima 6780.

**Deželnoobrabske orožne vaje leta 1913.** Rekrute in nadomestne rezerviste prično uriti 1. marca. Pomladanske vaje bodo pri domobranskih polkih št. 3, 5 in 26 v dveh, pri polkih 4 in 27 v enem turnusu. Orožne vaje bodo trajale 4, 3 in 2 tedna. Vpokličejo se k orožnim vajam pri domobranskem polku št. 4 v Celovcu na 4 tedne 2. junija, na tri tedne 7. junija in na dva tedna 14. junija; pri 27. domobranskem polku (Ljubljana) na štiri tedne dne 24. aprila, na 3 tedne dne 29. aprila in na 2 tedna 6. majnika. Jesenske orožne vaje se vrše najbrže med 15. avgustom in 15. septembrom.

**Milijonov volilo.** V Konicah umrli poljski veleposelnik Kazimir Sikorski je volil vse svoje imetje, ki znaša nad en milijon kron, poljskemu znanstvenemu društvu v Zahodni Prusiji.

**Ženstvo v boju proti alkoholu.** Zanimivo je dejstvo, da ženstvo povsod, kjer dobi politične pravice, jih v prvi vrsti porabi za neizprosni boj — alkoholu. Po današnjih izkušnjah se lahko reče, da je ženstvo vseh narodov, vseh ver in vseh stanov v vseh delih sveta popolnoma edino v eni misli: Boj alkoholu! Na Finskem, na Norveškem, v raznih severo-ameriških državah, Avstraliji, Novi Zelandiji in drugod, kjerkoli imajo državnozbornsko

ali vsaj občinsko volilno pravico — povsod so se v prvi vrsti z naravnost instinktivnim sovražstvom vrgle proti alkoholizmu in mu zadale smrtnih udarcev. Sele potem, ko so spravile tega zakletega sovražnika družinske in občečloveške sreče na tla, obrnejo svojo skrb postavam in uredbam v varstvo otrok, mladinsko vzgojo itd. Kako velikanskega pomena je to delo ženstva — radikalni antialkoholni boj — nam pokaže par števil iz Norveške. Ondi pride sedaj komaj na vsakih 20.000 prebivalcev po ena krčma; samoumori so se zmanjšali za 22 odstotkov, število zločinov za 26 odstotkov in siromakov, ki jih je treba podpirati, je za 17 odstotkov manj. Sovražnik alkoholizma mora biti torej prijatelj ženske volilne pravice. — Naši klerikalci pa še učiteljcam ne priznavajo pasivne volilne pravice v okr. šolskem svetu! Torej so slabi sovražniki alkoholizma!

**Zanimanje za Slovence.** V Parizu so tedni ustanovili poseben klub, ki je prevzel nalogo, da širi med francoskim narodom poznavanje Slovencev in njihov pomen v kulturnem razvoju Jugoslovanstva. »Groupe d'études Franco-Slovenes«, kakor se društvo imenuje, hoče potem predavanj in tudi potom žurnalistike seznaniti Francoze o razmerah Slovencev, o njihovih narodnih bojih napram pangermanizmu in tako opozoriti vesoljni svet na kričeče krivice, ki se gode Slovincem v narodnem oziru. Na čelu teh prijateljev Slovencev stoji veletalented in socialno visoko stoječ mož, namreč Julij Tixerant.

**24urna določitev dnevnega časa.** Švicarski zvezni svet je sklenil, da uvede pri prometnih zavodih štetje dnevnih ur do 24, kakor je že uvedeno v Italiji, Franciji in Španiji. To se bo zgodilo pa le, ako nameravajo tako uvedbo tudi v Avstriji in na Nemškem. V to svrhu so dobila poslaništva na Dunaju in v Berlinu poziv, naj pričnejo tozadevna posvetovanja, da se z novim štetjem prične že s 1. oktob. 1913 ali pa s 1. majem 1914. Interesirani krogi imajo upanje, da se bodo pogajanja uspešno razvila.

**Češčina na dvoru rumunskega kralja.** Ko se je avstrijski minister za zunanje reči mudil pri rumunskem kralju, je bil grofu Berchtoldu poleg drugih dostojanstvenikov predstavljen tudi kraljev arhitekt Čeh Karl Laman, avstrijski podanik, rojen v Mladi Boleslavi. Minister Berchtold se je spustil z arhitektom Lamanom v češki pogovor, katerega se je udeležil tudi navzoči rumunski poslanec in rumunska kraljica Elizabeta (pesnica Carmen Sylva) sama, ki goji češki jezik že več let. Kralj je poslušal češki pomenek pol ure. Nato je rekel: »Prosim, gospoda, vi več govorite češko tukaj nego v Pragi. Jako mi je všeč češki jezik, je zares lep, žal mi je, da ga ne umejem, ko bi ne bil že tako v letih, bi se ga kar začel učiti.«

**Radikalen boj proti umazani literaturi.** Zadnje dni se je v Augsburgu vršila razstava proti umazani in malovredni literaturi. Ob tej priliki so se prav pridno pobirali zvezki te literature ter so ljudje znesli skupaj krog 17.000 zvezkov, ki so tehtali skoro 6 meterskih stotov in bili vredni 2000 mark. Vso to zalego nenravnosti in poneumnevanja so oddali mestni plinarni za kurjavo. Med ljudstvo se je pa v zameno razdelilo 2000 dobrih knjig.

**Oddelek za otroke v ameriških vlakih.** V Ameriki so uvedli otroške železniške vozove, ki so opremljeni z vsemi ugodnostmi za otroke. Voz obsega jedilnico, toaletno sobo, v kateri se nahaja šest otroških postelj in zibelk. Otroci se med vožnjo nemoteno igrajo. Tla so pogrnjena z mehko preprogo, stene so tapcirane, otroci se ne morejo poškodovati, če padejo ali če se v steno zadenejo. Posebna postrežnica nadzoruje med vožnjo otroke. Večji otroci jedo v jedilnici, mlajši dobe pa mleko.

## Razgled po šolskem svetu.

— **Križev pot rusinske univerze.** »Der Morgen« javlja, da je poljski klub na svojem več ur trajajočem posvetovanju z 29 glasovi proti 10 sprejel in priznal besedilo cesarskega lastnoročnega pisma v zadevi rusinske univerze, kakor se je izrekla zanje parlamentarna komisija. — Dne 20. januarja se je vršila pri naučnem ministru Hussarku konferenca Poljakov in Rusinov v zadevi rusinske univerze. Predsednik rusinske delegacije Levickij je izjavil, da nova formula Poljakov, ki so jo priredili za cesarsko pismo, ni sprejemljiva in je vprašal, če se vlada strinja z njo. Naučni minister Hussarek je rekel da, in nato je Levickij prečital pismo, da je posvetovanje zaključeno, potem pa so zapustili njegovi somišljeniki konferenco, ker hoče vlada, kakor pravijo, preprečiti njihovo kulturno institucijo. Vlada upa,

da dobi z Rusini novih zvez. Sedaj se boje v Levovu dijaških nemirov.

— **Nemščina v čeških šolah.** V češki reviji »Přehled« razpravlja član gospodske zbornice dr. Matuš o uvedeni obveznega pouka nemščine v češke šole in izjavlja, da je to že radi možnosti tekmoovanja z nemškim življenjem potrebno.

— **Poljske šole na Dunaju.** V hotelu »Post« je zborovalo mnogo poljskih staršev in zahtevalo za poljsko deco na Dunaju poljskih šol. Protestirali so tudi proti pomanjkljivosti poljskega šolskega društva in zahtevali, da se ustanovi na Dunaju podružnica Poljske Šolske Maticice.

— **Šolska stavka.** »Nova Reforma« poroča, da so poljski starši v Moravskih Orlicah sklenili, da od 20. t. m. nadalje otrok ne bodo več v šolo pošiljali. Poljski starši hočejo s to stavko občino prisiliti, da prevzame v svojo upravo zasebno ljudsko šolo.

— **Z dunajskega vseučilišča** poročajo, da bo na stolico rajnega prof. Müllnerja, ki je predaval modroslovje, poklican znani dr. Förster iz Curiha.

### Listnica uredništva.

Na Štajersko: Kakor vidite, smo prejeli slični dopis od druge strani. Ker nam je došel pred Vašim, smo Vaš dopis odložili. Vseeno: hvala!

## Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

(II. pomnožena izdaja) po 20 vin. komad priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani, Krojaška ulica 8./II.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

## Marije Jirsové

učiteljeve soproge, v Novém Hradku p. Met. (dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalnobarvno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorce blaga zastonj in franko.

## AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13  
— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za šolske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stekarska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

## Alojzij Luznik

Dornberg pri Gorici, Primorsko.

Slike, pohištvo, glasovirji, harmoniji, šolske in društvene zastave. Kdor želi cenik za pohištvo, naj blagovoli naznaniti, rabi li opravilo za spalnico, obednico, katere komade itd. Vsi izdelki najsolidnejši. Cene zmerne. Plačevanje po dogovoru.

## Učiteljska tiskarna

r. z. z. o. z.

VIII Ljubljana

Frančiškanska ulica št. 8.

priporoča:

Kuverte za šol. naznanila, negumirane. Uradne kuverte z napisom za šol. vodstva in krajne šolske svete.

Učne načrte za vse kategorije šol. Načela za občni učni načrt ponavljalne šole.

Cesarsko pesem, čveterglasno.

Telovadba, Brunet.

Narodne pesmi, J. Žirovnik, I in II. zvezek.

Slava cesarju Francu Jožefu I. in besedilo E. Adamič.

O prvih in skupinah, Stupar.

Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? Dr. E. Bretl.

Meterske trake, mape za šolsko matico, pisemski papir s kuvertami, pivnik, ovojni papir, podkladek itd.

Izvršilni predpis k dokončnemu šolskemu in učnemu redu, slovenski in nemški.

Popravna znamenja na veliki lepenki.

: Ceniki zastonj in poštnine prosto.

## Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec

v Gorici

Tržaška ulica št. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarov

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.



## Tovarna šolskih zvezkov

M. Grubbauerja sinovi

Linc ob Donavi

priporoča slav. učiteljstvu svoje izvrstne izdelke, posebno zvezke in risanke za ljudske šole. — Zvezki se dobivajo v vseh trgovinah papirnatih stroke v mestu in na deželi.

Solidno delo!

Postrežba točna!

Dober papir!

Zastopstvo za Kranjsko: Jos. Hočevar, Ljubljana, Dunajska cesta št. 63.

## Učiteljska tiskarna v Ljubljani

r. z. z. o. z.

Frančiškanska ulica št. 8

priporoča

vsakovrstne tiskovine za knjigovodstvo

za biblioteke, meščanske, obrtne in trgovske šole. V Ceniki zastonj in poštnine prosto. V